

**HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR'IN MÜREBBİYE'Sİ İLE STEFAN ZWEIG'IN
MÜREBBİYE'Sİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME**

*(A Comparative Analysis of Hüseyin Rahmi Gürpınar's "Mürebbiye" and Stefan Zweig's
"Mürebbiye")*

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 08.11.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted: 28.03.2025

Yayın Tarihi / Date Published: 30.04.2024

DOI Numarası / DOI Number: 10.20322/littera.1581402

Beyza AYTEKİN

Doktora Öğrencisi

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

orcid.org/0000-0002-3844-4585

beyza_ytekin@hotmail.com

Makale Bilgisi

Değerlendirme: Bu çalışma çift taraflı kör hakemlik sistemi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Etik Beyan: Çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Etik Kurul Belgesi: Makale için "Etik Kurul Belgesi" gerekmemektedir.

Benzerlik Taraması: "Benzerlik Raporu" İntihal.Net sistemi üzerinden alınarak tarama yapılmıştır.

Telif Hakkı: Çalışmanın hazırlanma sürecinde yazar/yazarlar tarafından "Telif Hakkı Formu" imzalanarak sunulmuştur.
Yazar/yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler.

Atıf Bilgisi:

AYTEKİN, B. (2025). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye'si ile Stefan Zweig'in Mürebbiye'si Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 11(2), ss. 151-170. 10.20322/littera.1581402

Sorumlu Yazar:

Beyza AYTEKİN, beyza_ytekin@hotmail.com

Özet

Türk romanında mürebbiye kavramı, Tanzimat döneminde Batı'ya olan ilginin artmasıyla birlikte daha sık görülmeye başlanır. Batılı tarzda eğitimi, ilmi ve sanatı çocuklarına vermek isteyen varlıklı ailelerin tercihi yabancı mürebbiyelerden yana olur. Mürebbiye yalnızca Türk toplumunda değil diğer milletlerin toplumlarında da önemli bir figürdür ve bu kavram birçok romanın ana temasını oluşturur.

Alman edebiyatından Stefan Zweig ve Türk edebiyatından Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın aynı isim ve ortak tema etrafında yazılmış eserleri mevcuttur. Hüseyin Rahmi'nin Mürebbiye romanı 1898 yılında, Stefan Zweig'in Mürebbiye adlı hikâyesi 1911 yılında yayımlanmıştır. Stefan Zweig'in ve Hüseyin Rahmi'nin eserleri, mürebbiyenin evdeki ve eğitimin hayatındaki rolünü farklı perspektiflerden ele almakla kalmamış, aynı zamanda Doğu ve Batı toplumlarının sosyal dinamiklerini de yansıtmıştır. Her iki eser de, farklı milletlerin edebiyatlarına dair derinlemesine bir karşılaştırma imkânı sunmaktadır.

Karşılaştırmalı edebiyat bilimi, farklı kültürlerle ait edebi eserlerin tarihsel, toplumsal ve edebiyat bağlamında incelenmesini mümkün kılar. Bu çalışmada, zikredilen eserlerin mürebbiye kavramı etrafında ortak ve farklı yönleri üzerinde durularak karşılaştırmalı edebiyat kapsamında her iki milletin “evde ve eğitimde mürebbiye”ye bakış açısından bahsedilmiştir. Stefan Zweig'in Mürebbiye hikâyesi ve Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye romanı incelenirken yalnızca isim benzerliğinden yola çıkılmayarak, yayımlandıkları dönemin aynı oluşu, yaşanan olayların benzerliği, toplum sosyolojisi, mürebbiyelerin ailedeki yeri ve birey psikolojisi de dikkate alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı edebiyat, *Mürebbiye*, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Stefan Zweig.

Abstract

The concept of the governess in Turkish literature became more prevalent during the Tanzimat period as interest in the West grew. Wealthy families, aiming to provide their children with a Western-style education, science, and art, often opted for foreign governesses. The governess is a significant figure not only in Turkish society but also in other nations' cultures, serving as the central theme of many literary works.

Both German literature, represented by Stefan Zweig, and Turkish literature, through Hüseyin Rahmi Gürpınar, feature notable explorations of this theme. Hüseyin Rahmi's novel *Mürebbiye* was published in 1898, while Stefan Zweig's story *Mürebbiye* appeared in 1911. These works not only examine the governess's role in the household and education from different perspectives but also reflect the social dynamics of Eastern and Western societies. Both works provide a profound opportunity for comparative analysis of different national literatures.

Comparative literature enables the examination of literary works from diverse cultures within historical, social, and literary contexts. This study focuses on the similarities and differences between the two works concerning the concept of the governess, shedding light on the perspectives of the two nations toward “the governess in the household and education.” In analyzing Stefan Zweig's story *Mürebbiye* and Hüseyin Rahmi Gürpınar's novel *Mürebbiye*, the study goes beyond the coincidence of their titles. It also considers their contemporaneous publication, the similarities in the events depicted, societal sociology, the governess's role within the family, and individual psychology.

Keywords: Comparative literature, *Mürebbiye*, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Stefan Zweig.

GİRİŞ

Arapçadan dilimize geçmiş olan “mürebbiye” kelimesi, TDK’de *bir çocuğun eğitim ve bakımıyla görevlendirilmiş kadın* olarak tanımlanır. Mürebbiyeyi dadıdan, bakıcıdan ayıran temel fark onun ilgilendiği yaş aralığının bebeklerden çok okul çağındaki çocuklar olması ve onların fiziksel ihtiyaçlarıyla değil eğitim, öğretimiyle ilgilenmesidir. Çocuklara yeni bir dil, yeni bir çalgı aleti öğretmesi bunun yanında terbiye vermesi istenen mürebbiyenin kendisinin de hem ahlakî hem de ilmî yönden donanımlı olması beklenir. Mürebbiye, öğrencisiyle her an ilgilenebilmek için onun evine yerleşir ve kendine ait bir odası olur. Dolayısıyla yalnızca çocuklarla değil ev halkıyla da iletişim hâlinde dir.

Selçuklu Dönemi’nde Türk aileler çocuklarını eğitim ve terbiye için deneyimli ve saygın ailelerin yanına gönderir. Bu ailelerde çocukların eğitimiyle ilgilenen kişiye “atalık” adı verilir. Ata ve beg kelimeleri birleştirilerek bu işi yapanlara “atabeg/atabey” ünvanı verilmiştir. Küçük yaşta olan şehzadeler için kumandanlar arasından bir atabeg seçilerek şehzadenin eğitimiyle, terbiyesiyle görevlendirilir. Atabeg, şehzade yetişene kadar onun yerine eyaleti yönetir. (Alptekin, 1991, s. 38-40) Mürebbiyeliğin ilk örneklerine Selçuklu Dönemi’ndeki *atabeglik* müessesesinde rastlanır. Ancak, mürebbiyelikten farklı olarak mürebbiyeler eğitim vereceği eve yerleşirken *atabeglerden eğitim almak için* çocuklar onun evine gider.

Osmanlı Devleti’nde ise sarayda şehzâdelere bakmakla görevli olan lâlâlar bulunur. Lâlâ, Farsçada “kul, köle; efendinin çocuğuna bakmakla yükümlü hizmetkâr” (Baykara, 2003, s. 70) demektir. Zaman içerisinde şehzâdeler dışında ileri gelen kişilerin, devlet adamlarının, varlıklı kişilerin çocuklarıyla da ilgilenirler. Atabeglik ile benzerlik gösteren bu kurum, ondan siyasi yönü olmamasıyla ayrılır.

Mürebbiyelik Türk toplumuna Tanzimat’la birlikte girer. Osmanlı toplumunda Alafrangalaşma döneminde Batı’ya ilginin artmasıyla yabancı okullara olan ilgi de büyür. Bununla birlikte zengin ve orta halli aileler özel eğitimi tercih ederek çocukların eğitimi için yabancı hocalar veya mürebbiyeler tutmuşlardır. Uçman, alafrangalaşma döneminde meydana gelen değişikliklere örnek olarak çocukların eğitimi için yabancı hocalar veya mürebbiyeler tutulmasını verir (Uçman, 2014, s.43). Mürebbiyelerin Türk evlerine girmesinin ardından Türk romanında yer alması da uzun sürmez. Roman karakterlerinden biri olarak okurun karşısına çıkan ilk mürebbiye *Felâatun Beyle Rakım Efendi* romanından Jozefino’dur. Edebiyatımızda karşımıza çıkan diğer mürebbiyeler; *Muhadarat* romanından Josefin, *Aşk-ı Memnû* romanından Matmazel de Courton, *Ölümler Yaşıyor mu?* romanından Madam Luiz Şermin’dir. (Ceran, 2002, s. 217-227) Sonuç olarak mürebbiyeler, Batılılaşma sürecinde sadece çocukların eğitiminde değil, aynı zamanda toplumsal hayatta ve romanlarda da Batı kültürünün bir yansıması olarak önemli bir rol oynamışlardır.

Türk edebiyatında mürebbiyeler, yalnızca çocukları eğiten biri olarak değil, aynı zamanda toplumun değerlerini görmezden gelerek, bu değerlere zarar verebilecek yabancı bir etki olarak da görülmüştür.

Kerman, bazı mürebbiyelerin, Türk örf ve adetlerinden farklı bir zihniyete sahip olmaları nedeniyle, olumlu rollerinin yanında menfi bir etki de oluşturabildiğini şöyle ifade eder: “Gerek yabancı dil okul hocaları, gerekse mürebbiyeler arasında meziyetli kişiler varsa da, Türk örf ve âdetlerinden çok farklı bir hayat görüşü ve zihniyete sahip bu şahıslardan bazıları da menfi, yıkıcı bir rol de oynamışlardır.” (Kerman, 1986, s. 2) Bu değerlendirme, mürebbiyelerin Türk kültürüne ve değerlerine uyum sağlamadıkları durumlarda, toplumsal yapı üzerinde nasıl karmaşık ve olumsuz etkiler yarattığını ortaya koyar.

Bu çalışmada, Batı edebiyatından Stefan Zweig'in *Mürebbiye* adlı hikâyesi ile Türk edebiyatından Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Mürebbiye* romanı, mürebbiyelik kavramı etrafında incelenmektedir. Mürebbiyenin aile içindeki konumu, toplumsal işlevi ve bireyler üzerindeki etkileri, yalnızca kurgu düzeyinde değil, dönemin sosyal yapısıyla ilişkili olarak ele alınacaktır. Öncelikle her iki eserin içeriği özetlenecek, ardından eserlerdeki “evde ve eğitimde mürebbiye” olgusuna bakışı karşılaştırmalı bir perspektifle analiz edilecektir.

1.Eserlerin Özetleri

1.1.Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye'sinin Özeti

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın bilinen romanlarından biri olan *Mürebbiye* 1898 yılında *İkdâm*¹ gazetesinde tefrika edilir. *Mürebbiye*, alafrangalaşma sürecinin çocuk eğitimi üzerindeki etkilerini ve mürebbiyelik kurumunun toplumsal hayattaki rolünü derinlemesine inceleyerek, bu dönemdeki kültürel dönüşümü edebi bir bakış açısıyla gözler önüne serer. Eserin başında yazarın bir notu bulunmaktadır. Gürpınar bu notta kaleme aldığı eserinin bütün mürebbiyeleri anlatmadığını, *Mürebbiye*'de olay örgüsünün merkezinde olan Anjel'in “*ne ihtirama ne de şükranı değeri olmayan bir sefile...*” (Gürpınar, 2022, s. 9) olduğunu belirtir.

Dehri Efendi'nin konağına mürebbiye olarak gelen Anjel, ahlaki yönden zayıf bir kadındır. Gerek maddi durumu gerek annesinin yaşantısı onu kötü yola itmiştir. Kendi milletinden olan Fransız bir ailenin yanına sığınmak istese de bu aile onu bir günden fazla misafir etmez. Anjel sonunda kendini Dehri Efendi'nin konağında mürebbiye olarak bulur. Oradaki görevi Dehri Efendi'nin vefat etmiş cariyesinden olan çocukları Nezahat ve Vahip'i eğitmek, terbiye vermektir; ancak Anjel'in aklında başka emeller, arzular vardır. Konakta bulunan bütün erkeklerin kendisini sevmesini ister. Dehri Efendi'yi, Amca Bey'i, damat Sadri'yi, Şemi'yi ve hatta aşçıbaşyı bile kendine âşık etmenin yollarını düşünür ve kısa zaman içinde aşçıbaşı hariç hepsine aşkını bir lütuf olarak sunar. Bir süre gizli bir şekilde devam ettirilen bu kalabalık aşk hikâyesi -Dehri Efendi hariç- evin kalfası Eda Hanım sayesinde gün yüzüne çıkar. İki kişinin paylaşması gereken bir duygu olan aşkta yalnız olmadığını fark eden konağın erkekleri birer rakip hâline gelir. Şemi, mürebbiyeyi Sadri Bey'le yakalayıp ikisini de

¹ Eser, *İkdâm* gazetesinde 24 Kânunusani 1898 tarihinde 1267. sayıda çıkmaya başlar. 63 bölüm olarak devam eden tefrika 23 Nisan 1898 tarihinde 1356. sayıda son bulur.

öldürmek için mürebbiyenin odasına baskın yaptığında dolabın içinde babası Dehri Efendi'yle karşılaşır. Yaşananların heyecanıyla üçü birden bayılır ve roman biter.

1.2.Stefan Zweig'in Mürebbiye'sinin Özeti

Alman edebiyatının ünlü isimlerinden Stefan Zweig'in Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eseriyle aynı adı taşıyan bir hikâyesi bulunmaktadır. *Mürebbiye* 1911'de yayınlanan *İlk Deneyim* adlı hikâye kitabında bulunan dört hikâyeden biridir. (Zweig, 2022) Büyüğü on üç, küçüğü on iki yaşında olan iki kız kardeş, son günlerde mürebbiyelerinde bir değişiklik fark ederler. Her zaman çocukların üzerine düşen kadın, onlarla daha az ilgilenmeye başlar. Mürebbiyelerinin üzgün olduğunu düşünen kardeşlerden küçük olanı mürebbiyesine iyi geceler dilemek için odasına gittiğinde onu yatağına uzanmış ağlarken görür. Abla, mürebbiyenin bu kederli hâlinin sebebinin aşk olduğunu düşünür.

Kızların kendileriyle birlikte yaşayan kuzenleri Otto'nun mürebbiyeleriyle bir ilişkisi vardır. Otto'nun mürebbiyeleriyle gittikleri her yere gelmesinden, kendilerine iyi davranmasından bu çıkarımı yaparlar. Kızlar mürebbiyelerindeki bu hâlin farkına vardıktan sonra gözlerini ikisinin üzerinden ayırmazlar.

Bir gün yemekte mürebbiyenin Otto'ya göz kırparak işaret verdiğini gördüklerinde onunla buluşacağını anlarlar. Mürebbiye odasına çekildikten bir süre sonra Otto odaya girer. Kızlar mürebbiyelerinin odasının kapısını dinlerken bir kapı sesinin işitilmesi üzerine kapı dinleme işi son bulur ve kızlar odalarında buluşur. Abla kapıyı dinlediği sırada mürebbiyenin Otto'nun ilgisizliğinden şikâyet ettiğini ve ondan bir çocuğu olduğunu duyar. Bir gün sonra Otto, sınavlarına çalışmak bahanesiyle evden ayrılır. Kızlar bu kaçışa öfkelenirken mürebbiyeleri gittikçe daha üzgün bir kadın hâline gelir.

Yaşananların farkına varan anne ve baba, Otto'nun gidişinden sonra kırmızı gözlerle dolaşan mürebbiyenin hâlini görüp onunla konuşmaya karar verir. Anne mürebbiyeyi ahlaksızlıkla suçlayarak azarlar ve kovar. Mürebbiye kendini savunmaya çalışsa da bir süre sonra hıçkırıklara boğulur. Olanları kapı arkasından dinleyen kız kardeşler odalarına döndüklerinde birbirlerine sarılarak ağlarlar. Ertesi gün çocuklar mürebbiyeleriyle vedalaşmak için odasına gittiklerinde mektuplardan başka bir şey bulamazlar. Kızların haber vermesi üzerine babaları mürebbiyenin odasını kontrol eder, odadan çıktığında ise çocuklar apar topar okula gönderilir. O günden sonra mürebbiye bir daha görülmez.

Bu çalışmada, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Mürebbiye* romanı ile Stefan Zweig'in *Mürebbiye* hikâyesi, evde ve eğitimde mürebbiyelik kavramı çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Eserler, mürebbiyelerin toplumsal rolleri, aile içindeki etkileri ve eğitim süreçlerindeki işlevleri açısından değerlendirilmektedir. Türk edebiyatındaki mürebbiyelik algısıyla dünya edebiyatındaki benzer temaların paralellikleri ve farklılıkları karşılaştırmalı edebiyat yöntemiyle ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, her iki eserde mürebbiyelerin temsil ettiği değerler, topluma etkileri ve karakterlerin psikolojik derinlikleri ele alınmıştır. Karşılaştırmalı edebiyat yöntemi, eserlerin hem kültürel

bağlamlarını hem de tematik özelliklerini inceleyerek, mürebbiyelik kavramının farklı edebi ve sosyolojik yansımalarını analiz etme imkânı sunmaktadır.

2. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye'si ile Stefan Zweig'in Mürebbiye'sinin Karşılaştırılması

2.1. Ortak ve Farklı Yönleriyle İki Mürebbiye

Ev, gerçek anlamda insanın barındığı, yaşadığı yer olsa da diğer anlamlarıyla yuva, sığınak, aile, mahremiyet gibi birçok manaya gelir. Bireyin doğduktan sonra kendini içinde bulduğu ilk durak olan ev, çocuk için belirli bir olgunluğa gelip kendini bilene kadar kötülüklerden korunduğu, sığındığı güvenli alandır. Bu evde çocuğun bakımından öncelikle anne ve baba sorumludur. Türk aile kültüründe ebeveynlerin yetişemediği yerde annanne, babaanne, teyze, hala veya dedenin yardımı alınır. Bebekle ya da çocukla ilgilenecek kişi seçilirken ailenin diğer bireylerinin tercih edilme sebebi eve yabancı birini almama arzusunun yanında çocuğu güvenilir bir kişiye bırakmaktır. Diğer aile bireylerinin müsait olmaması durumda çocuk için bir bakıcı/dadı tutulur.

XIX. yüzyılda Batı'ya olan ilginin artmasıyla Batı'nın ilmini ve görgü kurallarını çocuklarına öğretmek isteyen aileler, dadı yerine yabancı mürebbiyeleri de tercih ederler. Aynı zamanda Osmanlı Devleti'nde kız çocukları için yeterli okul bulunmaması, aileleri mürebbiye tutmaya sevk eder. Bu tercihin bir başka sebebi de kadının, annenin bilgi açısından yetersiz görülmesidir. Osmanlı'nın varlıklı ailelerinde evin babası, büyükleri annenin bilgi birikimini eksik gördüğünden çocuğun yetiştirilmesini, eğitimini mürebbiyelere bırakır. “Nitekim önce geleneksel bilginin ikamesi dadılarla, modernleşmeyle birlikte ise çağdaş bilginin ikamesi Batılı hocalarla anneliğin destek/yardım bahanesi altında kontrol altında tutulduğu görülür.” (Kaplan, 2018, s. 134) Böylece bir mahremiyet alanı olan eve bir yabancı olarak mürebbiye girmiş olur.

Eğitim yönünden eksik olarak görülen annelerin aksine aynı dönem yazılmış olan Ömer Seyfettin'in *İlk Namaz* (1905) hikâyesinde annenin çocuğun eğitiminde aktif bir şekilde yer aldığı görülürken baba figürü yoktur. Hikâyede Ömer'in dinî eğitimini annesi verir. Hava daha aydınlanmadan çocuğunu şefkatle sabah namazına uyandırır, ona öğrettiği şekilde namaz kılmasına, ibadet etmesine yardımcı olur. Dadı/bakıcı karakteri görülmemekle birlikte anneye yardımcı olarak evde kalan ailenin bir parçası, üyesi gibi görülen Pervin vardır. Pervin, bir mürebbiye, bakıcı olmaktan çok bir hizmetçidir. Yalnızca anneye küçük işlerde (Ömer'e çorap giydirmek, abdest alırken su dökmek vb.) yardım eder. Esas öğretim ve eğitim annenin görevidir. Anne, dinî eğitim verirken oldukça hoşgörülüdür. Ömer, annesiyle olan ilişkisinden ne kadar mesut olduğunu “Küçücük ben, oh onunla bir seccadede, bir yavru samimiyet ve saadetiyle o muazzez, o hassas anne vücudunun yanında durdum, iki lâkırdı ile bana yapacağımı, evvelden öğrettiklerini tekrar etti...” (Seyfettin, 2015, s. 59) cümleleriyle anlatır. Ömer, annesinin sıcaklığını, sevgisini hissederek büyüyen bir çocuk olarak okurun karşısındadır. Anne,

yalnızca dinî eğitimi vermekle kalmaz, namazdan sonra Ömer uyumayınca ona derslerini tekrar ettirir. Böylece Türk annelerin yetersiz olduğu görüşüne bu hikâyeye karşı çıkmış olur.

Müslüman Türklerin evinde mürebbiyelerin dinî bir eğitim vermesi söz konusu olamaz. Çünkü yabancı uyruklu mürebbiyelerin birçoğunun dini İslâm değildir. Avrupalı mürebbiyeler, benimsedikleri dinî inançlar ve ritüeller aracılığıyla Müslüman çocuklar üzerinde olumsuz etkiler bırakabilirler. Aile büyükleri bunun farkında olarak birtakım önlemler alır. Örneğin Anjel çocuklarla aynı odada kalmaz. Hristiyan gibi gözüke de hiçbir dinî vecibeyi yerine getirmez. Dehri Efendi'nin gözünü boyamak için odasında bir İncil bulundurmaktan başka dinine bir bağlılığı yoktur. Bu durumdaki bir mürebbiyenin çocuklara dinî eğitim vermesi de mümkün değildir.

Öte yandan, Stefan Zweig'in *Mürebbiye* hikâyesinde böyle bir mesele yer almaz, çünkü Avrupa'da mürebbiyelik kurumu daha eski ve yaygın bir gelenektir. Müslüman olmayan toplumlarda mürebbiyeler, çocukların eğitiminden sorumlu kişiler olarak kabul edilirken, dinî kimlikleri ve inançları genellikle sorgulanmaz. Bu toplumlarda mürebbiyeler, eğitimi ve disiplinli bireyler olarak görülür ve pedagojik becerileri ön planda tutulur. Oysa Osmanlı gibi Müslüman toplumlarda, mürebbiyelik kavramı yabancı bir unsur olarak algılanmış, özellikle gayrimüslim mürebbiyelerin çocuklar üzerindeki kültürel ve ahlaki etkileri endişeyle karşılanmıştır. Mürebbiyeler sadece eğitimci değil, aynı zamanda Batı kültürünü taşıyan bireyler olarak değerlendirilmiş, bu nedenle onların çocuklar üzerindeki etkileri aileler tarafından denetlenmeye çalışılmıştır. Bu denetleme güdüsünde mürebbiyelerin yabancı kişiler olmasının da etkisi vardır.

Gürpınar'ın ve Zweig'in mürebbiyelerinden biri kendi kültürel bağlamı içinde, diğeri ise tamamen farklı bir toplumsal yapıda görev yapmaktadır. *Mürebbiye* romanında ev halkının mürebbiyeye karşı tutumu, yalnızca bireysel dinî kaygılarla değil, aynı zamanda Osmanlı'daki Batılılaşma süreci ve mürebbiyenin yabancı olmasıyla da ilgilidir. Müslüman toplumlarda mürebbiyeler, sadece eğitimci kimlikleriyle değil, aile yapısına ve toplumsal değerlere etkileri açısından da tartışılmıştır. Bu durum, Avrupa'daki mürebbiyelik anlayışından farklı olarak, Osmanlı'da mürebbiyelere yönelik şüpheli bir yaklaşımın oluşmasına neden olmuştur. Bu da iki eser arasındaki önemli bir fark olarak değerlendirilebilir.

Stefan Zweig'in hikâyelerinde anne-çocuk ilişkisinin kötü örneklerini bulmak mümkündür. Okur; *Yakıcı Sır*'da bir adamla aşk yaşamak uğruna çocuğunu görmezden gelen, onu düşünmeyen bir anneyle, *Korku*'da kocasını aldatan, örnek bir anne olmayan İrene ile karşılaşır. Zweig'in romanlarında kadın:

Bazen karşı cins için günübürlük kaçamakların, kısa vadeli ilişkilerin arzu nesneleri; bazen de tutkuları tarafından sarıp sarmalanmış şekilde erkekler tarafından onaylanmayı, keşfedilmeyi bekleyen, kendilerini bedenlerine hapsedtiklerinden ötürü cinsel nesne olmayı bir şekilde kabullenmiş olarak karşımıza çıkar. (Tuncer, 2020, s. 331)

Zweig'in *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu*, *Yakıcı Sır*, *Korku*, *Bir Kadının Yaşamında Yirmi Dört Saat*, *Amok Koşucusu* gibi eserlerinde kadınlar birer cinsel objedir ve tutkuları uğruna yaşamlarını bilinmeze teslim ederler. Hem Gürpınar'ın romanında hem de Zweig'in hikâyesinde ahlaksız olarak değerlendirilen anneler değil mürebbiyeler olur.

2.2. Mürebbiyelerin İsimlerinin Anlamlarındaki Tezatlık: Melek mi Şeytan mı? Evli mi Bekâr mı?

Hüseyin Rahmi'nin *Mürebbiye'si*, Stefan Zweig'in *Mürebbiye'sinden* on üç yıl önce yazılmıştır. İki eser arasında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Göze çarpan ilk benzerlik iki mürebbiyenin isimlerinin anlamları arasındaki tezatlıktır. Gürpınar'ın mürebbiyesi Anjel'in adı, Türkçeye melek olarak çevrilir. Ancak Anjel, melek olmaktan oldukça uzak olmakla beraber Dehri Efendi'nin konağında bir şeytandan farksızdır. Eda Kalfa da mürebbiye için "...şeytanın büyüğü o karının kendisi." (Gürpınar, 2022, s. 86) sözleriyle bunu açıkça dile getirir.

Zweig'in mürebbiyesinin adı olay örgüsü boyunca anılmaz ama çocuklar mürebbiyeye *Fraulein* (Zweig, 2008, s. 2) diye seslenirler. Fraulein Almancada mürebbiye anlamına geldiği gibi evlenmemiş kadınlar için de kullanılmaktadır. Mürebbiye için tezatlık burada başlar. Fraulein bekâr bir kadın olmasına rağmen Otto'dan bir çocuk sahibidir. Zweig, mürebbiyeye bir ad vermeyerek onun bireysel kimliğini siler ve onu yalnızca toplumsal bir rolün, yani bekâr kadın ve mürebbiye figürünün temsilcisi olarak gösterir. Fraulein ismi, mürebbiyenin hem bir otorite figürü hem de toplumun ahlaki normlarına uymayan bir kadın olması arasındaki çelişkiyi güçlendirir. Adının olmayışı, onu çocukların ve ailenin gözünde bir görev ve statü ile sınırlandırarak kişisel varoluşunu ikinci plana iter ve böylece karakterin hem trajik hem de itaatkâr bir rol oynaması gerektiğine zemin hazırlar.

2.3. Mürebbiyelerin Babasız Çocukları

Mürebbiyeler arasındaki bir diğer ortak nokta her iki kadının evlilik dışı bir çocuğa sahip olmalarıdır. Anjel, daha konağa gelmeden hamile kalmıştır. Birçok kişiyle birlikte olduğu için karnındaki bebeğin kimden olduğu kimse tarafından bilinmemektedir. Hamile kalmadan birkaç ay önce sevgili olduğu Mösyö Andre'yi çocuğunun babası olarak kabul eder. Andre "Bu münasebetten tevellüt edecek nik ü bed sana aittir matmazel!" (Gürpınar, 2022, s. 17) diyerek bebeği kabul etmez ve mürebbiyeyi kovar. Anjel, Andre'den sonra bebeğine baba olarak yazar olan Mösyö Baudelaire'i seçer. Baudelaire'in yazar olmasından kaynaklanan hassasiyetine ve duygusallığına güvenerek onu kandırmayı umut eder. Fakat Baudelaire de tıpkı Andre gibi "Siz meslekte bir kadından doğacak çocuk kimsenin değildir. O ancak sizindir matmazel." (Gürpınar, 2022, s. 27) sözleriyle Anjel'in çocuğunu kabul etmez. Neticede Anjel doğumdan sonra çocuğu annesine terk eder. Olay örgüsü boyunca çocuğun akıbetinin ne olduğundan bahsedilmez.

Fraulein'in hamileliğinde ise mürebbiyenin kimden hamile kaldığı bellidir. Anjel gibi bebeğine bir baba aramak zorunda kalmaz. Çocukların anlatımına bakıldığında Fraulein hamile kalana kadar

Otto'yla ciddi olmayan bir ilişki yürütmüştür. Hamile kaldığında işler ciddileşir. Mürebbiye Otto'ya “Senden bir çocuğum var!” (Zweig, 2008, s. 6) dediğinde Otto girdiği şokun etkisiyle “çocuk mu?” diye bağırır. Konuşmanın devamı çocuklar odalarına döndüğü için dinlenilemez. Otto, Anjel'in baba adayları gibi çocuğun kendinden olmadığını iddia etmese de çocuğun bakımını üstlenmez. Ertesi gün evi terk etmesi, Fraulein'e ve bebeğine hiç değer vermediğini, sorumluluklarından kaçtığını göstermektedir. Anjel'in çocuğunu terk etmesine karşın Fraulein'in ne yaptığı hikâyesinin sonu net bir şekilde sonlanmadığı için bilinmez. Onun bebeğini bırakabileceği bir aileden eserde bahsedilmemektedir.

İki mürebbiyenin annelik durumu, karşılaştırmalı edebiyat bağlamında kadının toplumdaki konumunu, cinsiyetçi normlar karşısında verdiği mücadeleyi ve annelik üzerinden yaşadığı trajediyi ortaya koymaktadır. Anjel ve Fraulein karakterleri evlilik dışı çocuk sahibi olma durumuyla hem bireysel hem toplumsal olarak dışlanmış, toplumun ahlaki normlarına uymayan kadınlar olarak tasvir edilmiştir. Anjel, bir baba arama süreciyle sorumluluktan kaçarken, toplumsal onay arayışına girer; Fraulein ise çocuğunun babası belliyken bile hiçbir toplumsal, manevi ya da maddi destek göremez. Her iki karakter de erkekler tarafından reddedilir ve yalnız bırakılır. Her iki kadın da toplumsal cinsiyet rollerinin ve ahlaki yargıların baskısıyla başa çıkmak zorundadır. Bu durum, her iki eserde de mürebbiyelerin, hem birey olarak hem de annelik kimliği üzerinden, toplumsal roller ve beklentilerle nasıl sıkıştırıldığını ve dışlandığını gösterir. Bu noktada, karşılaştırmalı edebiyat metodolojisi, iki farklı kültürde aynı temanın nasıl işlendiğini ve bu temanın evrensel düzeyde kadının toplumdaki ikincil konumunu nasıl ortaya koyduğunu anlamamıza olanak tanır.

2.3. Mürebbiye Gölgesinde Çocuklar

Anjel konakta bir kız ve bir erkek çocuğuna mürebbiyelik yaparken Fraulein, iki kız çocuğuyla ilgilenmektedir. Anjel'in sorumlu olduğu çocuklar Dehri Efendi'nin cariyesinden olduğu bilinen Nezahat ve Vahip'tir ve Vahip'in altı yaşında olduğu bilinir; Fraulein'in himayesinde olan çocuklardan küçüğünün on iki, büyüğünse on üç yaşında olduğu söylenirken isimleri verilmemiştir. Dehri Efendi'nin konağında çocuklarla neredeyse hiç ilgilenilmemektedir. Anlatıcının dikkati çocukların değil mürebbiyenin ve âşıklarının üzerindedir. Fraulein'in bulunduğu evdeyse anne ve baba çocuklarıyla ilgilidir. Çocuklar, hikâye boyunca olayın içindedirler ve çocukların duygularına, düşüncelerine sıkça yer verilmiştir. Çocukların, mürebbiyelerinin, aileler tarafından ahlâk dışı kabul edilen, gönül ilişkilerini fark etmeleri de bu durumla paralel ilerler.

Nezahat ve Vahip, Anjel'in evdeki erkeklerle olan ilişkilerine karşı kayıtsızdırlar. Bilinçsiz bir şekilde onların aralarındaki aşkın alevlenmesine yardımcı bile olurlar. Şemi, Anjel'e aşkını ilan etmede kardeşini aracı kılar. Nezahat “J'aime. (Seviyorum.) Tu aimes. (Seviyorsun.) Il aime. (Seviyor.) Et mom frere vous aime. (Biraderim de sizi seviyor.)” (Gürpınar, 2022, s. 11) sözleriyle şahıs fiil çekimi

yapıp Şemi'nin Anjel'e olan aşkını ilan ederken Vahip, "J'adore. (Perestiş ediyorum².) Tu adores. (Perestiş ediyorsun.) Il vous adore. (O size perestiş ediyor.)" (Gürpınar, 2022, s. 12) cümleleriyle eniştesi Sadri Bey'in aşkını bildirmektedir. Bunun dışında çocuklar, etrafında gelişen olaylardan haberdar değildirler. Çocuklar, evde olup biten ahlaksızlıkların ve duygusal gerilimlerin tamamen dışında bırakılmıştır. Bu durum, Türk toplumundaki geleneksel yapı ve hiyerarşinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Çocukların masumiyetleri korunurken, yetişkinlerin duygusal hayatları ve toplumsal rolleri ön planda tutulur.

Zweig'in hikâyesindeki iki kız çocuğu için ise durum bambaşkadır. Mürebbiyeleriyle kuzenleri Otto arasında yaşanan ilişkinin farkındadırlar. Fraulein'in duygu durumundaki değişikliği ilk fark eden onlar olur ve bu işin peşine düşerek sürekli mürebbiyelerini takip ederler. Fraulein ile Otto arasındaki en küçük işarete, diyaloga anlam yüklerler. Araştırmalarının sonucunda da ikisinin arasında bir ilişki olduğundan emin olurlar. Bu hikâyede çocuklar, Fraulein ile Otto arasındaki ilişkiyi fark edecek kadar bilinçli ve dikkatlidirler. Çocukların duygusal farkındalıkları, mürebbiyeleriyle olan yakın bağlarını güçlendirirken, ahlaki bir duruş sergilemelerine de olanak tanır. Fraulein'e olan bağlılıkları nedeniyle Otto'nun ihmalkâr davranışlarını eleştirir ve mürebbiyelerinin yanında dururlar.

2.4. Gün Yüzüne Çıkan Gizli İlişkiler

Hüseyin Rahmi'nin Mürebbiye romanında Vahip ve Nezahat, mürebbiyelerinin karıştırdığı işlerden habersiz olsalar da günler ilerledikçe konakta dönen oyunlar fark edilir. Durumun ilk farkına varan Eda Kalfa olur. Eda Kalfa, mürebbiye konağa geldikten sonra evde yaşanan değişikliği şu şekilde ifade eder: "Bu kokona karısı geleli bizim yahyî periler istila etti. El ayak çekilir çekilmez ne hikmet bilmem, şu sofadaki lamba kendi kendine sönyüyor. Ortalık zifirî karanlık kesiliyor. Ondan sonra evin içinde bir pıtır bir çıtırtıdır gidiyor..." (Gürpınar, 2022, s. 86) Sofadaki lambanın söndüğünü fark eden yalnızca Eda Kalfa değildir. Anjel'in âşığı olan Amca Bey de lambanın söndüğünü görür ve lambayı söndürenin aşklarını çekemeyen Şemi'yle Sadri olduğunu düşünür. Evin kalfası, gece olunca sofadan gelen sesleri duyduğu ve mürebbiyenin yanında amcanın, Şemi'nin ve Sadri'nin değişen davranışlarını gördüğü için kontrole çıkar. Anjel'in odasında bir gece geçirmek için odalarından çıkan Şemi, Amca Bey ve Sadri saklanmak için girdikleri masanın altında aldatıldıklarını öğrenirler.

Aşçıbaşı da mürebbiyenin etkisi altına girmiş olmakla birlikte onu yakalayanlardan biridir. Aşçıbaşı Tosun Ağa, bu yakalama serüvenini "sakız ağacının derdi" (Gürpınar, 2022, s. 147) olarak adlandırır. Bu tabiri Şemi'yle konuşurken kullanınca Şemi bir şey anlamaz, ne demek olduğunu Tosun Ağa'ya sorsa da cevap alamaz. Sakız ağacı meselesi Şemi'nin Anjel'in kendisini aldattığına dair şüphelerini neticelendirecektir. Şemi, bu işin peşini bırakmayarak Tosun Ağa'yı sarhoş etmeye ve ağzından laf almaya karar verir. Ormanda bir fıstık ağacının altında Şemi'yle buluşan Tosun Ağa, lafını bile açmamaya karar verse de sakız rakısını içtikçe konuşmaya başlar. Geceleri kendisiyle birlikte uyuyan

² Tapınıyorum.

çırağı Beşir, uyku vakti hayalet görmeye başlar. Korkusundan ustasını uyandırır. Tosun Ağa bir iki duayla çırağını sakinleştirse de bir gece bu hayaletleri kendisi de görür. Hayaletler Anjel ve Amca Bey'dir.

Düzenli olarak pencereden dışarıyı izleyen Tosun Ağa beş gün sonra Amca Bey yerine enişte Sadri'yi görür. Birkaç gün sonra da aşçıbaşı mürebbiyeyi özleyince odasının karşısında bulunan sakız ağacına tırmanır. Tırmandığı noktadan mürebbiyenin odasını net bir şekilde görür. Anjel'in güzelliğini izleme zevkine bir kere varınca artık bırakamaz ve her gece seyretmeye gider. "Neler gördüm neler! İki gece sonra o odada Sadri'yi gördüm. Enişteni... Birkaç akşam sonra da seni gördüm." (Gürpınar, 2022, s. 171) diyerek sakız ağacının üzerinden gördüklerini anlatır. Dehri Efendi'nin konağında mürebbiyenin ahlak dışı ilişkilerini yakalayanlar sırasıyla Eda Kalfa, erkekler ve aşçıbaşı olarak sıralanır; bu ilişkiyi fark etmeyenler ise Dehri Efendi, çocuklar ve Sadri'nin eşi Melahat'tır.

Anjel, eğitimci olarak çocukların terbiyesi ve gelişiminden sorumlu görünse de, evde karıştığı ahlaksız ilişkilerle bu sorumluluğa tamamen aykırı bir portre çizer. Toplumsal statüsü gereği ahlakın ve disiplinin temsilcisi olması beklenen mürebbiye, konağın içindeki gizli ilişkilerin merkezinde yer alır. Anjel'in toplumsal rolüne aykırı davranışları, özellikle de aşk ilişkilerindeki çıkarıcılığı ve ahlaki zaafları, mürebbiyenin ahlaki rolünü sorgulattır. Onun ahlak dışı ilişkilerinin Eda Kalfa, Amca Bey ve aşçıbaşı tarafından fark edilmesi, evdeki yetişkinlerin gözünden kaçmayan bir yozlaşmayı açığa çıkarır. Eğitimci kimliğinin zedelendiği bu noktada, Anjel çocuklara örnek teşkil etmekten ziyade, kendi arzularına ve çıkarlarına göre hareket eden bir karakter olarak şekillenir. Olay örgüsünde, çocukların ve konaktaki bazı kişilerin bu ilişkileri fark etmemesi ya da kayıtsız kalmaları, mürebbiyenin gizli etkisini daha da güçlendirir. Aklı başında olan yetişkinler Anjel'in ihanetlerini görüp sorgularken, çocuklar safça onun varlığını kabul eder ve onun evdeki yozlaşmayı besleyen gizli bir figür olduğunu anlamazlar. Bu kabullenişin nedeni romandaki çocukların hikâyedeki çocuklara göre yaşça küçük olmasıdır.

Mürebbiye kavramı hem eğitimci hem ahlaki bir model olarak toplumda önemli bir yere sahiptir. Ancak Anjel karakteri, bu rolün nasıl kötüye kullanılabileceğini ve bireylerin zaaflarının ahlaki yozlaşmayı nasıl tetikleyebileceğini gösterir. Mürebbiye, sadece çocuklara bilgi ve terbiye veren biri değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin koruyucusu olmalıdır; ancak Anjel bu değerleri önemsemeyerek evin içindeki sosyal düzeni bozan bir unsur hâline gelir. Bu durum, mürebbiyenin eğitimci rolünün ve ahlaki sorumluluğunun toplumsal beklentilerle çeliştiğini gösterir.

Stefan Zweig'in mürebbiyesinin gizli aşkını evde ilk fark eden iki kız çocuğu olur. Kızlar bir dedektif gibi mürebbiyelerini izler, onu kahreden derdi bulmak için çabalarlar. Araştırmaları sonucunda Fraulein'deki değişimi şu şekilde ifade ederler: "Eskisi kadar sert değil. Geçenlerde iki gün ödev yapmadım ve hiçbir şey demedi. Sonra, nasıl söylesem, farklı işte. Sanırım artık bizimle pek ilgilenmiyor, hep bir kenara çekiliyor ve eskisi gibi bizimle oynamıyor." (Zweig, 2008, s. 1) Küçük

kardeşin bu anlattıkları mürebbiyenin sorumlu olduğu eğitimi vermediğini, onlarla ilgilenmediğini göstermektedir. Çocuklar bu ilgisizliğin açık bir şekilde farkındadırlar. Değişimin fark edilmesi Fraulein'in o zamana kadar görevini eksiksiz bir şekilde yaptığının da göstergesidir. Fraulein yaşadığı aşk macerasında Anjel'in aksine üzgün ve durgundur. Hüzünlü tavrı evin bireylerinin dikkatini çeker. Kızların küçüğü bir akşam mürebbiyelerine iyi geceler dilemek için sessizce odasına girdiğinde onu yatağına kapanmış ağlarken bulur. Onun ağlamasına iki kardeş de çok üzülür, mürebbiyelerine "Zavallı Fraulein!" (Zweig, 2008, s. 3) diyerek acırlar. Fraulein'in bu kederli hâlini Otto'ya âşık olmasına bağlarlar. Otto'nun üç yıldır kızların evinde kalmalarını, kendilerine iyi davranmalarını ve mürebbiyeleriyle gittikleri her yere gelmesini mürebbiyelerine duydukları aşktan dolayı olduğunu düşünürler. Her ikisinin de birbirini sevdiklerine karar verdikten sonra Fraulein'in neden üzgün olduğuna anlam veremezler. Bir terslik olduğunu anlayarak mürebbiyelerini izlemeye koyulunca Fraulein'in hamile olduğunu duyarlar; ancak yaşları küçük olduğundan bebeğin Otto'dan olduğunu anlamasalar da Otto'nun Fraulein'i terk ettiğini anlar ve sinirlenirler. Otto'nun evden ayrılacağı akşam çocukların hislerini ve sert davranışlarını anlatıcı şu şekilde aktarır: "...burada bir korkaklık, bir kaçış olduğunu hissediyorlar. Vedalaşmak için yanlarına geldiğinde ona kaba davranarak arkalarını dönüyorlar." (Zweig, 2008, s. 8) Kızların bakış açısına göre mürebbiyeleri masumdur ve ortada bırakılmıştır. Ebeveynler ise Otto'ya hiçbir sorumluluk yüklemeyiz ve onu suçlu görmezler. Ebeveynler için tek suçlu mürebbiyedir.

Fraulein ve Anjel karakterlerinin çevresindeki çocukların olaylara bakış açıları, iki edebi eserde çocukların masumiyet anlayışına ve toplumun kadınların yaşadığı olaylara karşı duyarsızlığının vurgulanmasına dair önemli karşıtlıklar sunar. Çocuklar Fraulein'in Otto ile olan ilişkisini anlamaya çalışırken masum ve iyimser bir bakış açısıyla durumu aşk üzerinden okurlar. Mürebbiyelerine olan sevgileri, Fraulein'in Otto tarafından terk edilmesi karşısında empati geliştirmelerine ve ona acımalarına neden olur. Ancak hamilelik gibi karmaşık bir durumun gerçek doğasını kavrayamazlar. Çocuklar, bir yandan toplumsal normlar ve ahlaki değerler hakkında henüz olgun bir farkındalığa sahip olmasalar da, olayların temelini anlamakta daha duyarlıdırlar.

Otto'nun gidişinden sonra hüznünü büsbütün dışarı yansıtan Fraulein, kızların ebeveynlerinin dikkatini de çeker. Anne ve baba çocuklarına belli etmemek için gizlice konuşsalar da kızlardan biri annesinin babasına "Benzer bir şey benim de dikkatimi çekti, daha sonra onu sorguya çekmem gerekecek sanırım," (Zweig, 2008, s. 11) dediğini duyar. Ardından Fraulein'i konuşmak için odasına çağırır. Annenin mürebbiyeyi sorguya çekmek istemesi Otto ile olanlardan habersiz olduğuna işaret etse de Fraulein odaya girer girmez "Herkesi kör mü sandınız siz, böyle bir şeyin fark edilmeyeceğini mi düşündünüz yoksa?" (Zweig, 2008, s. 11) sözleriyle olan bitenden haberdar olduğunu ortaya koyar.

Anne, mürebbiyeye sert bir şekilde kızar, onun kendisini savunmasına izin dahi vermez. "Mazeretler, mazeretler! Ahlaken zayıf olanların her zaman bir mazereti vardır zaten. İlk önlerine çıkana kendini teslim ederler ve hiçbir şeyi düşünmezler. Sonra da Tanrı'dan medet umarlar. Ve böyle biri eğitimci

olmaya, kız çocuklarını yetiştirmeye kalkıyor. Nasıl bir haddini bilmezlik bu!” (Zweig, 2008, s. 12) gibi cümlelerle mürebbiyeye hakaretler eder. Fraulein gibi “ahlaksız” bir kadının kız çocuklarını yetiştirmek için uygun olmadığını belirtir. Mürebbiyenin böyle bir aşk macerası yaşaması çocuklarını olumsuz etkileyecektir. “Demek ben böyle birine çocuklarımla eğitimi emanet etmişim, onları nasıl da ihmal ettiniz kim bilir...” (Zweig, 2008, s. 11) diyerek durumun uygunsuzluğunu ortaya koyar. Aynı durum Anjel ile Nezahat ve Vahip için de geçerlidir. Ahlaki yönden düşük görülen Anjel'in de Nezahat'ı ve Vahip'i eğitmesi doğru değildir.

İki eserin temelinde yer alan gizler tematik olarak karşılaştırıldığında, Gürpınar ve Zweig'in mürebbiyelerinin ahlaki çöküşlerini ve bu çöküşün çevrelerindeki bireyler üzerindeki etkilerini farklı üsluplarla ele aldıkları görülür. Gürpınar'ın Mürebbiye romanında Anjel'in ahlaki düşüşü, ev halkı üzerinde kaotik ve mizahi bir etki yaratır. Evin sakinleri, Anjel'in karıştırdığı işleri fark ettikçe komik ve abartılı tepkiler verirler. Gürpınar, bu durumu grotesk bir üslûpla sunar; aşçıbaşı Tosun Ağa'nın sakız ağacına tırmanıp mürebbiyeyi izlemesi gibi sahneler, hem trajik hem de absürt bir komedi unsuru içerir. Anjel'in ahlaki çöküşü, çevresindeki karakterleri trajikomik bir biçimde etkiler ve olaylar dizisi, bir toplumsal eleştiri niteliği taşır.

Zweig'in *Mürebbiye* hikâyesinde ise Fraulein'in ahlaki çöküşü daha içsel ve melankolik bir tonla ele alınır. Hikâye'de Fraulein'in geçmişi hakkında bilgi verilmese de kendisinin ahlaklı bir kadın olduğu ve mürebbiyelik mesleğini layıkıyla gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Fraulein, yaşadığı gizli aşk ve bunun getirdiği suçluluk duygusu nedeniyle derin bir keder içinde olup bu durum evdeki kız çocukları tarafından da fark edilir. Zweig, Fraulein'in durumunu trajik bir perspektiften değerlendirir ve onun yaşadığı ahlaki düşüşün hem kendi iç dünyasında hem de çevresindeki ilişkilerde nasıl bir yıkıma yol açtığını gösterir. Hikâye boyunca, Fraulein'in artan hüznü ve yalnızlığı, dramatik bir atmosfer yaratır ve bu, okuyucunun empati kurmasını sağlar.

Gürpınar'ın Anjel karakteri, Osmanlı toplumunda Batılılaşma eğilimlerinin bir yansıması olarak Fransız kökenli bir mürebbiyedir. Anjel, evin içine girdiği andan itibaren, entrikalarla dolu bir ağ örerek ev halkını manipüle eder. Özellikle erkek karakterlerle (Amca Bey, Şemi, Sadri) girdiği ahlak dışı ilişkilerle evin düzenini bozar. Çocuklar olan Nezahat ve Vahip, Anjel'in bu entrikalarından habersizdirler ve onun eğitimsel rolünü sorgulamazlar. Anjel, çocukların eğitiminden ziyade kendi çıkarlarını gözetir ve evin erkeklerini etkisi altına alarak konakta bir kaos ortamı yaratır. Bu durum, ev halkının bazı üyeleri tarafından (örneğin Eda Kalfa ve aşçıbaşı Tosun Ağa) fark edilse de, Anjel'in manipülatif doğası sayesinde uzun süre gizli kalır. Anjel'in karakteri, evdeki ahlaki değerleri zedeleyerek, çocukların dolaylı yoldan olumsuz bir ortamda yetişmelerine sebep olur.

Zweig'in Fraulein karakteri ise, daha içe dönük ve duygusal bir yapıya sahiptir. Fraulein, görevine bağlı, disiplinli bir mürebbiye olarak çocukların eğitimine önem verir. Ancak, yaşadığı gizli aşk ilişkisi ve bunun sonucunda hamile kalması, onu derin bir keder ve suçluluk duygusuna sürükler. Bu

işsel çatışma, davranışlarına yansır ve evdeki iki kız çocuğu tarafından fark edilir. Çocuklar, Fraulein'in eskisi kadar ilgili olmadığını, daha durgun ve üzgün olduğunu gözlemlerler. Fraulein'in bu durumu, çocuklarda bir merak uyandırır ve onun derdini anlamaya çalışırlar. Ancak, Fraulein'in ahlaki düşüşü doğrudan çocukların eğitimini olumsuz etkilemez; aksine, çocuklar onun yaşadığı sıkıntılara empati duyarlar. Sonuç olarak, Fraulein'in karakteri, kendi iç dünyasında yaşadığı çatışmalarla ev halkını dolaylı olarak etkiler, ancak çocuklar üzerinde manipülatif veya yıkıcı bir etki yaratmaz.

Anjel ve Fraulein arasındaki temel fark, onların ahlaki düşüşlerinin ev halkı ve özellikle çocuklar üzerindeki etkileridir. Anjel, aktif olarak evin düzenini bozup, çocukların sağlıklı bir eğitim ve ahlaki ortamdan mahrum kalmasına sebep olurken, Fraulein'in işsel çatışmaları çocuklar tarafından fark edilse de, onların eğitimine doğrudan zarar vermez. Ayrıca, Anjel'in manipülatif ve çıkarıcı doğası, onu evin içinde bir tehdit hâline getirirken, Fraulein'in trajik durumu daha çok bir kurban olarak algılanmasına neden olur. Bu bağlamda, Gürpınar ve Zweig, mürebbiye figürünü farklı perspektiflerden ele alarak, onların çocuklar ve ev halkı üzerindeki etkilerini çeşitli biçimlerde yansıtmışlardır.

Bu iki farklı yaklaşım, her iki yazarın da mürebbiyelerin ahlaki çöküşlerini işleme biçimlerinde ne kadar farklı perspektifler benimsediklerini ortaya koyar. Gürpınar, bu durumu toplumsal bir eleştiri aracı olarak kullanırken, Zweig, daha çok bireyin psikolojik derinliklerine iner ve insanın işsel çelişkilerini vurgular.

2.5. Mürebbiyelerin Aşka Bakışları: Seven mi Sevilen mi?

Hüseyin Rahmi'nin romanında Anjel'in aşka bakışında gerek geçmiş yaşantısından gerekse kişiliğinden kaynaklanan bir lakaytlık görülmektedir. Hiçbir ilişkisinde bir ciddiyete sahip olmamakla beraber konağa gelmeden önceki ilişkilerinde amacı maddi çıkar sağlamaktır. Anlatıcı, Anjel'in bu durumunu Fransızcada Sokak kızı, fahişe anlamına gelen “fille publique” (Gürpınar, 2022, s. 15) kelimesini kullanarak ve onu tanıtırken “...fuhuşta ırsen haiz olduğu istidat hasebiyle o sanatta validesinden daha üste çıktı” (Gürpınar, 2022, s. 16) cümlesiyle ifade eder. Anjel, aşka nasıl baktığını kendi cümleleriyle şu şekilde anlatır:

Bu asrın terakkiyat-ı medeniyesi tesiratyyla her şeyde meşhut olan tahavvül, aşk ve muhabbetde de kendini gösterdi. Eski halisane, masumane muhabbetler şimdi yalnız *Paul ile Virginie* gibi afafet-i hissiyatı musavver olmaları hasebiyle modaları geçmiş addolunan bazı hikâyelerde kaldı. Şimdi hayvan gibi sevişiyorlar. İşte o hayvanlardan birisi ben... (...) Müddet-i ömrünüzde hiç insan gibi sevdiğinizi tahattur edebiliyor musunuz? Ben kendi hesabıma edemiyorum. (Gürpınar, 2022, s. 31-32)

Bu sözleriyle Anjel, aşkın yalnızca romanlarda kaldığını, ömrü boyunca kimseyi gönülden sevmediğini, aşkın kendisine bir şey ifade etmediğini açıkça söylemektedir. Anjel karakteri, aşkın modern toplumdaki dönüşümünü ve yozlaşmasını temsil eder. Anjel'in cümleleri aşkı, geçmişin

masum ve saf duygularından kopmuş, modern dünyanın yüzeysel ve çıkarıcı ilişkilerine indirgenmiş bir olgu olarak gördüğünü ortaya koyar. Anjel, aşkın eski halisane ve masumane doğasını artık sadece nostaljik hikâyelerde kalmış bir şey olarak değerlendirir. Kendi aşk deneyimlerini ise, insanî değerlerden yoksun, neredeyse ilkel bir düzeye indirgenmiş olarak tanımlar. Bu bakış açısı, Anjel'in karakterinde aşkın maddi ve fiziksel yönlerinin ön plana çıktığını ve onun, aşkı derin duygusal bağlardan ziyade yüzeysel ve geçici hazlarla ilişkilendirdiğini gösterir. O, kendisini bu yozlaşmış aşk anlayışının bir ürünü olarak görür ve bu da onun genel ahlaki çöküşünün bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Dehri Efendi'nin konağına gelen Anjel'in aşka bakışında bir değişiklik olmaz. Mürebbiyelik için geldiği evin erkeklerinin her birine göz koyar. “Kuyud-ı lazimesini kariben yürütmek üzere tabına en hoş gelen mensub-ı aile beylerden bir-ikisinin isimlerine defterinde huruf-ı heca tertibince tevafuk eden haneleri derhal açar.” (Gürpınar, 2022, s. 35) Yerine getirilmesi gereken bir ödev, görev gibi bu erkekleri elde etmek için isimlerini not alır. Defterde ismi olan Amca Bey, Şemi, Sadri Bey, aşçıbaşı ve Anjel'in ilişkilerinin av ve avcı ilişkisi olduğunu anlatıcı şu şekilde verir:

Matmazel, Amca Bey'e kamburuyla mütenasip bir 'zoka' tertip ettikten sonra hanedeki ufak tefek beylere de bir 'çapari' hazırladı. Bazen çinekop iğnesi çurçur düştüğü gibi Şemi ve Sadri Beyler için attığı bu çapariye vekilharç ve aşçıbaşı veya ayvazlardan biri yakalanırsa vay haline! Maksat sayd-ı semek değil mi? İğneye birkaçı çengellensin de ne cinsten olursa olsun. İçinde ziyade nahoş gelenler bulunursa onları tekrar suya atmak, eti latif ekl'i hafif olanları da salamura yatırmak kendi dilhanına kalmış bir keyfiyet değil midir? (Gürpınar, 2022, s. 42)

Anlatıcıya göre Anjel, elinde oltası olan bir balıkçı gibidir, balıklar ise evin erkekleridir. Anjel, herkesin mahiyetine göre davranacaktır. Elde etmesinin zor olduğunu düşündüğü kişileri (Amca Bey) zoka denilen olta ucuyla, daha kolay bir şekilde kandırabileceğini düşündüğü erkekleri (Sadri Bey, Şemi, Aşçıbaşı) zokaya göre basit bir olta ucu olan çapariyle yakalayacaktır. Bu benzetme Anjel'in erkekleri kendine gönül bağıyla değil, taktiklerle, oyunlarla bağlayacağını anlatmaktadır. Bir aşk söz konusu değildir.

Anjel, Şemi'nin kendine olan ilgisini fark eder ve ona “...en büyük mehalike meydan okuyacak cüret verir”. (Gürpınar, 2022, s. 59) Mürebbiyenin bir ilgili bir ilgisiz tavırlarına karşılık -ki bu tavır Şemi'yi etkilemek için bir yöntemdir- Şemi, Anjel'e oldukça temiz duygularla âşıktır. Onu görmek, onunla vakit geçirmek uğruna yatılı kaldığı okuluna bile gitmek istemez. Okula gitmemesinin cezası olan babasının falakalarına dahi aldırılmaz. Tek emeli yanında, yakınında olmaktır. Uğrunda ölümü, öldürmeyi göze aldığı aşkında mürebbiye Şemi'ye ne aşk ne de bir sevgi kırıntısı bile beslemez.

Evdeki erkeklerin mürebbiyenin ilgisini çekmesinin asıl nedeni konakta hapis hayatı yaşadığını hissetmesidir. Her gece bir erkekle dışarıda eğlendiği bir yaşamı varken Dehri Efendi kendisine evden çıkmamasını öğütler. Böyle bir durumda dışarıda yaşadığı eğlence âlemini evde yaşamaktan başka bir

çaresi yoktur. Anlatıcı erkeklerden uzak kalan Anjel'in hâlini "...Şemi, Sadri beyler kendine pek şirin görünmeye başlamıştı hatta Amca Bey, aşçıbaşı bile zihninde nazar-ı iltifattan dûr tutulmayacak birer ehemmiyet ihraz etmişlerdi." (Gürpınar, 2022, s. 64) cümleleriyle açıklar. Anjel'in konağı kendine bir gönül eğlendirme yeri yaptığı, orada eğitim vermek gibi bir amaçla bulunmadığını da bu cümleler ortaya koyar.

Mürebbiye kısa bir süre içinde Şemi'yi, Sadri'yi ve Amca Bey'i kendisine âşık eder; ancak kendisi hiçbirine karşı bir duygu hissetmez. Üç âşık birbirini kıskanırken Anjel büyük bir titizlikle buluşmalarını planlar, hiçbirine bir şey belli etmeden üçünü de idare eder. Bu idare edişi anlatıcı şu şekilde anlatır: "...üçünü de iğfalde gayet mahirane davranıp herhangisiyle hem-bezm olursa diğer ikisi hakkında beyan-ı nefret ve şikâyet ederek karşısındaki âşık-ı gafili gönlü yalnız ona münhasır olduğu zemininde sözlerle iknaya muvaffak olurdu." (Gürpınar, 2022, s. 79) Anjel, âşık olmayan ancak âşık taklidini ustaca yapan bir kadındır. Bu ustalığı sayesinde âşıklarının uzunca bir süre kandırarak gönlünü eğlendirir.

Anjel'in konağa geldiği dönemde aşka bakış açısı, konağa gelmeden önceki bakış açısıyla paralel olarak, onun kişiliği ve toplumsal koşullarla şekillenen pragmatik ve yüzeysel bir yaklaşımı yansıtır. Anjel, kendisini bir gönül eğlendirme aracı olarak gören ve aşkı yalnızca bir manipülasyon aracı olarak kullanan bir kadındır. Bu durumu Dehri Efendi'nin onu dış dünyadan izole etmesiyle daha da belirgin hâle gelir. Anjel, bu sınırlı ve sıkıcı ortamda, dışarıda yaşadığı özgür ve keyifli hayatı özlemekte ve bu eğlenceyi konak içinde yaratmaya çalışmaktadır. Erkeklerin ilgisini çekme motivasyonunun arkasında aşk duygusu değil, kendi eğlencesini ve özgürlüğünü yeniden inşa etme arzusu yatar.

Anjel'in konağı bir "gönül eğlendirme" yeri olarak görmesi ve oradaki erkeklerle oyunlar oynaması, onun aşka duygusal değil, stratejik bir şekilde yaklaştığını gösterir. Üç erkeği birbirine düşman ederken, kendi duygularını tamamen geri planda tutar ve onların ilgisini sürdürmek için ustalıkla yalanlar söyleyerek onları manipüle eder. Anjel'in aşkı bir duygu ya da bağ olarak değil, bir güç ve kontrol aracı olarak kullanması, onun romantik ilişkilerdeki samimiyetsizliğini ve yüzeyselliğini ortaya koyar.

Bu durumda, Anjel'in aşka bakış açısı tamamen pragmatiktir; aşkı kendi keyfi ve çıkarları için araçsallaştırır, duygusal bağlılıktan yoksundur ve çevresindekileri kendi eğlencesi uğruna kullanmaktan çekinmez. Bu bakış açısı, Anjel'in ahlaki yapısının bir yansımasıdır ve onu romandaki diğer karakterlerle olan ilişkilerinde merkezî bir figür hâline getirir. Anjel, aşkı bir eğlence ve manipülasyon oyunu olarak gören bir kadındır, bu da onun genel ahlaki çöküşünün ve toplumsal normlara meydan okuyan tavrının bir göstergesidir.

Stefan Zweig'in hikâyesinde ise Fraulein'in penceresinden bakıldığında aşk çok daha kutsi bir yerdedir. Mürebbiye, Otto'yla yaşadığı birliktelikte mutlu değildir. Aşk hayatında yaşadığı mutsuzluk

çocuklarla ilgilenmemesine, piyano çalmamasına ve odasına kapanıp ağlamasına neden olur. İçinde yaşadığı mutsuzluğu dışarıya ve çevresine yansıtır. Onun aşkı, aşkının beraberinde yaşadığında hüznün mürebbiyelik yaptığı çocukların dikkatini çekecek boyuttadır. Küçük kızlar, “Sanırım âşık oldu.” (Zweig, 2008: 3) diyerek Fraulein'deki değişimi anlarlar.

Fraulein, hamile kaldıktan sonra Otto'yla aşklarını daha ciddi bir noktaya taşımak ister. Otto'yu odasına çağırdığında onun yaklaşma çabalarını geri püskürterek “Yapma şunu, seninle ciddi konuşmak istiyorum.” (Zweig, 2008, s. 6) der. Mürebbiyenin bu sözleri, sevgilisiyle olan ilişkisinin gidişatında değiştirmek istediği şeyler olduğunu ortaya koyar. Otto'nun kendisinden uzaklaştığını hisseder ve bunu açıkça dile getirir. Aynı zamanda bu uzaklaşmanın sebebinin hamileliği olduğunu düşünür; ancak sevgilisi bu hamilelikten habersizdir. Fraulein, Otto'nun davranışlarındaki değişikliği şu şekilde ifade eder: “Sekiz gündür benimle tek kelime konuşmadın, benden kaçıyorsun, çocuklarla çıkarken de gelmiyorsun, parka uğramıyorsun. Birden bire yabancı mı olduk? Ah niçin uzak durduğunu biliyorsun sen.” (Zweig, 2008, s. 6) Bu sözlerle mürebbiye hüznünün sebebinin de açıklamış olur. Âşık olduğu Otto'nun kendisinden uzaklaşması onu kedere boğar. Aşkına karşılık bulamamak Anjel'de görülen hırsın aksine kendisinde üzüntü yaratır. Aşk, Fraulein için bir oyun değil, sorumluluk alınması gereken ciddi bir duygudur.

Otto'nun evden ayrılması Fraulein'i büsbütün yıkar. Fraulein, sevgilisiyle vedalaşırken dudakları titrer ve sessizce elini uzatır. Otto gittikten sonra mürebbiye çocuklarla ilgilenmez olur. Ödevlerini eksiksiz yaptıklarını, kendisini mutlu etmek için çabaladıklarını görmez. Sık sık hayaller âlemine daldığını anlatıcı çocukların gözünden şu şekilde aktarır: “Bazen kızlardan biri ona bir şey söylediğinde uykudan uyandırılmış gibi irkiliyor. O zaman önce nerede olduğunu anlamaya çalışarak bakmasından, çok uzaklardan geri döndüğü anlaşılıyor. Çoğunlukla saatlerce oturduğu yerde kalıp hayallere dalıyor.” (Zweig, 2008, s. 10) Çocuğuyla terk edilmiş olmanın hüznü ve hayal kırıklığı Fraulein'in davranışlarına yansır. Fraulein ne kadar çok üzüntü hissedip ağlasa da bunu çocuklara belli etmeden yapmaya çalışır. Ancak çocuklar onun gözlerinin kızarmış olduğunu görünce ağladığını anlarlar. Eğitimleriyle görevli olduğu çocuklara karşı olan sorumluluğunu da yaşadığı kötü aşk macerası yüzünden yerine getiremez.

Fraulein'in aşkı, ona karşılık bulamamakla şekillenir ve bu karşılıksız aşk, onun derin bir kedere boğulmasına yol açar. Anjel karakterinin aksine, Fraulein için aşk bir güç oyunu değil, derin bir duygusal bağılık ve sorumluluk gerektiren bir ilişkidir. Bu nedenle, Otto'nun terk edişi onu tamamen yıkarken, aşkın karşılıksız kalması, Fraulein'in ruhsal dünyasında büyük bir boşluk yaratır ve bu boşluk, onun hayatının her alanında hissedilir. Aşkın bu şekilde kutsal ve sorumluluk dolu bir bağ olarak görülmesi, Fraulein'in karakterine derin bir trajedi katarken, aynı zamanda onun aşka olan ciddi ve saf bakış açısını da ortaya koyar.

SONUÇ

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Mürebbiye* romanı ve Stefan Zweig'in *Mürebbiye* hikâyesi mukayese edildiğinde iki mürebbiye arasında ciddi farklar olduğu görülür. Anjel'in birden fazla kişiyle evlilik dışı ilişki yaşayıp çocuk sahibi olmasına karşılık Fraulein'in yalnızca Otto'yla birlikteliği ve ondan hamile kaldığı bilinir. Anjel bu ilişkilerin bitmesinden, kötü muamele görmekten bir üzüntü duymamakta, rahatsız olmamaktadır; ancak Fraulein, Otto'nun ilgisizliğinden, kendisini terk etmesinden büyük bir üzüntü duyar. Denilebilir ki sadece mürebbiye olarak değil, beşeri olarak da Anjel ile Fraulein arasında ahlaki değerler yönünden ciddi farklılıklar vardır. Anjel ile Fraulein arasındaki ahlaki farklılıklar, sadece karakter gelişimlerine dayanmamaktadır. Aynı zamanda dönemlerinin toplumsal ve kültürel bağlamlarını yansıtan unsurlar olarak değerlendirilebilirler. Özellikle Osmanlı-Türk eril zihniyetinin Batılı kadınlara dair stereotiplerin bu farkta belirleyici olduğu söylenebilir.

Gürpınar'ın Anjel karakteri, dönemin Osmanlı toplumundaki Batılı kadın imajına uygun bir şekilde, ahlaksız ve maddi çıkarıcı bir figür olarak resmedilmiştir. Anjel, cinsel özgürlüğünü kullanmaktan çekinmeyen ve bunu toplumsal kuralların dışına çıkarak gerçekleştiren bir karakterdir. Osmanlı'daki Batılı mürebbiyeler sıklıkla daha gevşek ahlaki değerlere sahip, ailevi ve toplumsal düzeni bozabilecek bir tehdit olarak algılanmış, bu stereotip edebiyata da yansımıştır. Anjel'in birden fazla kişiyle evlilik dışı ilişkiler yaşaması, onun bu kültürel bağlamda “ahlaksız bir Batılı kadın” temsili olduğunu düşündürür. Gürpınar, Anjel karakteri üzerinden Osmanlı toplumunun ahlak anlayışına ve geleneklerine eleştiri getirirken, aynı zamanda Batılılaşmayla birlikte Osmanlı Müslüman aile yapısında yaşanan ahlaki çöküşü sorgulatmaktadır. Ayrıca Batılı kadınların kendi toplumundaki bu olumsuz imajını mürebbiyelik üzerinden de güçlendirmektedir.

Zweig'in Fraulein karakteri ise bu bağlamda daha duygusal ve ahlaki normlara bağlı bir figürdür. Fraulein, Otto ile yaşadığı ilişkide tek bir kişiye bağlıdır ve onu kaybetmenin getirdiği duygusal acıyı yoğun bir şekilde yaşamaktadır. Bu durum, onun daha saf ve masum bir ahlaki değerlere sahip biri olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Fraulein'in karakteri, Batı edebiyatında sıklıkla rastlanan romantik ve trajik kadın figürüyle örtüşür; bir adamın ihanetine uğramış, duygusal açıdan incinmiş bir kadın olarak betimlenir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Mürebbiye*'sinde çocukların bir kimliği olsa da olay örgüsünün neredeyse dışındadırlar. Bunun aksine Stefan Zweig'in *Mürebbiye*'sinde yazar, çocukların yaşı dışında hiçbir bilgi vermemesine rağmen onlar her an olay örgüsünün içindedirler. Bunun nedeni Gürpınar'ın romanında anlatıcının dikkatinin Anjel'in üzerinde, Zweig'in hikâyesinde çocukların üzerinde olmasıdır. Hüseyin Rahmi de çocukların ismi vardır, kendileri neredeyse yoktur. Zweig'da ise çocukların isimleri bile olmamasına rağmen hikâyenin bel kemiğini onlar teşkil eder. Ağırlık merkezini çocuklar oluşturur ve hikâye onların psikolojisi üzerinde ilerler. İki metin arasındaki temel

farklılıklardan biri bakış açısıdır. *Mürebbiye* romanında hayat tecrübesi yüksek, muzip ve aynı zamanda eleştirel bir tutumla olanları aktaran bir anlatıcı söz konusuysa, *Mürebbiye* hikâyesinde anlatım, iki küçük kız çocuğunun bakış açısı üzerinden şekillenir. Bu farklı bakış açıları, mürebbiye figürünün her iki eserde nasıl konumlandırıldığını ve algılandığını da belirleyen önemli bir unsurdur.

İki eserde de mürebbiyeler, mürebbiyelik görevlerini ihmal ederler. Bu ihmale bakıldığında Anjel'in konağa geldiği ilk günden itibaren çocuklara ilgisiz olduğu görülür. Onların eğitimiyle birkaç Fransızca kelime çekimi dışında ilgilenmez. Anjel'in dikkati tamamen evin erkekleri üzerindedir. Gönül eğlendirmek amacıyla konakta bulunduğu için çocukların eğitimini umursamaz. Fraulein ile evin kızlarının ilişkisine bakıldığında mürebbiyenin hamile kalana kadar çocukların eğitimiyle ilgilendiği anlaşılmaktadır. Çocuklarla arasında sıkı bir sevgi bağı da bulunmaktadır. Çocukların mürebbiyelerine olan bakış açılarına bu sevgi hâkimdir. Hamile kalması ve ardından Otto'nun evden ayrılması Fraulein'i mesleğinden uzaklaştırır. İlişkisinden dolayı yaşadığı hayal kırıklığından, terk edilmenin üzüntüsünden gözü ilgilenmesi gereken çocukları görmez olur. Bu durumun nedeni Anjel'in aslında bir mürebbiye olmaması, mürebbiyeliği bir amaç değil, zevkleri için bir araç olarak kullanmasıdır. Fraulein ise mesleğinin kutsallığının farkındadır, onun indinde mürebbiyelik bizzat amaçtır.

Anjel'in bütün ilişkilerini süfli ve şehvani zevkler uğruna yaşadığı görülmektedir. O, aynı anda aynı evin içinde bulunan birden fazla erkeği idare etmektedir. Fraulein'in Otto'yla yaşadığı ilişki de Otto'nun evin bir bireyi olması nedeniyle gizli yaşanan bir aşktır. Dolayısıyla Anjel'inki bedeni ve geçici istekler uğruna yaşanan ilişkiler olarak nitelendirilirken Fraulein'in aşkının yasak ancak saf ve samimi olduğu söylenebilir.

Her iki mürebbiyenin yaşadığı ilişki ahlaksızlık olarak görülür. Dehri Efendi'nin konağında Eda Kalfa, Fraulein'in bulunduğu evde anne ve baba, mürebbiyelerin bu gizli/yasak/shhvani ilişkilerini doğru bulmazlar ve oldukça sert bir şekilde karşı çıkarlar. Anjel'in ilişkilerine müdahale etmek isteyen Eda Kalfa, evin bir çalışanı olduğu için söyledikleri dikkate alınmazken, Fraulein'in ilişkisine çocukların ebeveynleri karışır. Mürebbiyenin kovulmasıyla ahlaksızlığı evlerinden uzaklaştıracaklarını düşünürler.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın eserinin roman olması, Stefan Zweig'in eserinin hikâye olması yalnız hacimce değil, içerikte de daralmalara neden olmuştur. Mürebbiyelerin fiziksel ve ruhsal özelliklerinin, geçmiş yaşantılarının, çocuklara verdikleri eğitimin niteliklerinin, ev halkıyla iletişimlerinin ve zaman zaman hislerinin anlatılması azlık/çokluk yönünden farklılık gösterir. Roman olan *Mürebbiye*'de bu içeriklere daha çok yer verilirken hikâye olan *Mürebbiye*'de bahsedilenler oldukça azdır. Birbirlerine yakın yıllarda yazılan her iki eser, ait oldukları toplumların çocuk eğitimi ve aile sosyolojisi ekseninde edebi metin okumalarına oldukça müsaittir denilebilir.

KAYNAKÇA

- Alptekin, C. (1991). Atabeg. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/atabeg>
- Baykara, T. (2003). Lala. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/lala>
- Ceran, D. (2002). Mürebbiyelik ve Türk romanında bazı mürebbiye tipleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), ss. 215-227.
- Gürpınar, H. R. (2022). *Mürebbiye*. Can Yayınları.
- Kaplan, Z. (2018). Geleneksel ve modern kıskacında annelik: 19. yüzyıl Türk romanında aile dinamiklerinin anne aleyhine dönüşümü. *Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi I. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu Bildirisi*. ss. 131-148.
- Kerman, Z. (1986). Hüseyin Rahmi ve Halid Ziya'da "mürebbiye" meselesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (24), ss. 299-304.
- Seyfettin, Ö. (2015). *Bütün hikâyeleri*. Yapı Kredi Yayınları.
- Tuncer, C. (2020). Stefan Zweig'in öykülerinde kadın imgesi: Cinselliğe ve ötekiliğe hapsol(un)muş bedenler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*,(47), ss. 327-341.
- Türk Dil Kurumu. Mürebbiye. <https://sozluk.gov.tr>.
- Uçman, A. (2014). Alafrangalık sürecinde Hüseyin Rahmi'nin Mürebbiye romanı. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(07), ss. 41-50.
- Zweig, S. (2008). *Mürebbiye*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zweig, S. (2018). *Korku*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zweig, S. (2018). *Yakıcı sır*. İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zweig, S. (2022). *Yakıcı sır*. Kırmızı Kedi Yayınevi.